

**EFFEKTMÅLINGER
OG FOREBYGGELSESFONDEN**

Pjecen "Effektmålinger og Forebyggelsesfonden" fås gennem henvendelse til

AKF

Nyropsgade 37
1602 København V
Telefon: 43333400
Fax: 43333401
E-mail: akf@akf.dk
Internet: www.akf.dk

© Copyright: AKF og forfatterne

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Layout: phonowork

Foto © Copyright: Lars Degnbol

Forlag: AKF

Tryk: Litotryk København A/S

Isbn.nr.: 978-87-7509-847-7

INDHOLDSFORTEGNELSE

Hvad vægter Forebyggelsesfonden?	3
Hvad kan AKF hjælpe med?	4
Hvordan lykkes effektmålinger?	5
Ens kontrolgruppe5
Målbare og meningsfulde succeskriterier6
Tænk effektmålingen ind fra starten6
Gode værktøjer	6
Brug af oplysninger fra administrative registre6
Eksperimentielt design9
Statistik10
Problemer kan opstå	10
Kontakt AKF	11

Forebyggelsesfonden har 3 mia.kr., der skal bruges til at nedbringe antallet af førtidspensionister, efterlønsmodtagere samt antallet af nedslidte og sygemeldte medarbejdere. Kommunerne kan i fri konkurrence med andre søge fonden om tilskud til projekter, der skal sikre, at et eller flere af disse mål bliver opfyldt. Det kan være projekter til gavn for kommunernes egne ansatte eller for en gruppe af borgere.

Forebyggelsesfonden yder økonomisk støtte til projekter, der knytter sig til arbejdspladser med henblik på at:

- 1) Forebygge fysisk såvel som psykisk nedslidende rutiner og arbejdsgange.
- 2) Fastholde medarbejdere med dårligt helbred eller bidrage til, at sygemeldte medarbejdere hurtigt vender tilbage på arbejdsmarkedet igen.
- 3) Styrke genoptræning og rehabilitering af syge og handicappede.
- 4) Støtte initiativer, der styrker bevidstheden om risiko ved rygning, alkohol, fedme og fysisk inaktivitet.

For en uddybning henvises til www.forebyggelsesfonden.dk.

HVAD VÆGTER FOREBYGGELSESFONDEN?

De projekter, der støttes af Forebyggelsesfonden, skal blandt andet indeholde succeskriterier og effektmålinger, så man kan identificere nye former for indsatser, der kan gøre en forskel – også når støtten fra fonden ophører. Selv om dette måske lyder banalt, er det faktisk en ambitiøs målsætning. Der bruges i Danmark mange milliarder kroner på indsatser, uden at man ved, om de har den ønskede effekt. For at få støtte til projekterne skal der blandt andet opstilles relevante og målbare kriterier, så der kan skabes troværdig viden om effekten af de støttede tiltag.

Noget af forklaringen på det ringe omfang af effektmålinger i Danmark er givetvis, at det er svært at gennemføre ordentlige effektmålin-

ger. Og gennemføres de ikke rigtigt, kan effektmålinger være mere misvisende end vejledende. Hvordan et projekt designes fra starten er i den forbindelse helt afgørende for, om der sidenhen kan gennemføres en brugbar effektmåling.

HVAD KAN AKF HJÆLPE MED?

AKF har som kommunernes forskningsinstitut mange års erfaring med at gennemføre effektmålinger. Instituttet har derfor forskere, der

kan bistå kommuner og andre med at designe projekter og fungere som sparringspartnere på projekter finansieret af Forebyggelsesfonden. Tilsvarende har AKF også forskere, som kan hjælpe med at gennemføre selve effektmålingen. Vi kan også være med til at sikre, at projekter er velbegrundede ud fra forskning, forsøg og lignende. Endvidere vægter Forebyggelsesfonden, at der i hvert enkelt projekt er tilknyttet personer med erfaringer, både når det kommer til faglighed i forhold til indsatsen, men også hvad angår metode ved effektmålingen.

HVORDAN LYKKES EFFEKTMÅLINGER?

Ens kontrolgruppe

Når det skal afgøres, hvor stor effekt en indsats har for de personer, der har været udsat for indsatsen (indsatsgruppen), er det helt afgørende at kunne identificere en tilsvarende gruppe mennesker, som ikke har været udsat for indsatsen (kontrolgruppe). Og det er lettere sagt end gjort. Mennesker i indsatsgruppen kan være forskellige fra mennesker i kontrolgruppen. Det kan for eksempel være i forhold til alder og køn. Mennesker i indsats- og kontrolgruppen kan dog også være forskellige i forhold til ting, som er svære at observere. Det kan fx være motivation for at komme i arbejde, gåpåmod, livssyn mv. Hvis ikke indsats- og kontrolgruppe er ens, tales der om et såkaldt selektionsproblem. Forskelle i forhold til ting som alder og køn kan man godt håndtere, men forskelle i forhold til svært målbare ting som motivation er straks vanskeligere at tage hånd om. Men sker det ikke, kan det være ødelæggende for en effektmåling, og resultatet af målingen kan blive direkte misvisende.

Tag bare et eksempel fra en artikel i Berlingske Tidende den 19. okt. 2007, hvor hovedpointen var, at personlige coaches til personer på vej mod førtidspension vil kunne spare samfundet for 6 mia.kr. årligt. Det var selvsagt et resultat, der gav genlyd. Men projektet og effektmålingen var gennemført på en sådan måde, at det i virkeligheden ikke var muligt at sige noget om, hvorvidt personlige coaches har en effekt overhovedet. Problemet var, at de, der fik personlige coaches, formentlig var topmotiverede for at blive på arbejdsmarkedet, mens den gruppe, der blev sammenlignet med, formentlig ikke var det, jf. www.forbyggelsesfonden.dk for en uddybning.

Det er et meget velkendt fænomen, at de mennesker, der selv vælger at deltage i en indsats, på afgørende punkter adskiller sig fra de mennesker, der ikke vælger at deltage i indsatsen. Problemet findes også, når kommunerne visiterer klienter til forskellige indsatser. Eksempelvis er det normalt de bedst fungerende ledige, der tilbydes jobtræning i private virksomheder. Og en effektmåling, der ikke tager højde herfor, vil der-

for vise en for høj effekt af private jobtræningspladser. En betydelig del af »effekten« vil således kunne tilskrives, at en stor del af de bedst fungerende ledige ville have fået job af sig selv.

AKF kan være garant for, at der sammenlignes med en relevant kontrolgruppe.

Målbare og meningsfulde succeskriterier

Det er vigtigt allerede fra starten at få defineret relevante og ikke mindst målbare succeskriterier. I forhold til projekter støttet af Forebyggelsesfonden, er det naturligt at kigge på størrelser som sygefravær, beskæftigelsesgrader, fastholdelse af medarbejdere og andre centrale succesmål. At mindske sygefraværet og bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet er således væsentlige mål for Forebyggelsesfonden. Disse størrelser vil også senere være centrale i beregninger, der skal vise, om indsatsen kan betale sig. Tanken fra Forebyggelsesfondens side er, at støttede projekter skal kunne dokumentere, om indsatserne også kan igangsættes andre steder – også uden at yde støtte. Derfor må udgifterne til indsatsen sættes i forhold til gvin-

sterne – en indsats, der mindsker fraværet med én dag, er ikke meget værd, hvis den har kostet 100.000 kr.

Tænk effektmålingen ind fra starten

Det er lettest og giver de bedste resultater, hvis effektmålingen tænkes ind fra starten, så den bliver integreret i projektet. Det er vigtigt for Forebyggelsesfonden, at der kommer kontante effektmålinger af projektet baseret på facts og tal. Hvis effektmålingen tænkes ind allerede i planlægningsfasen, er det også muligt at få indsamlet nyttige informationer omkring situationen, inden indsatsen rulles ud, hvilket muliggør, at udviklingen i forsøgsperioden kan sammenlignes med tiden inden. Hvis de relevante oplysninger ikke indsamles tidligt, vil det ofte være meget svært at rekonstruere dem senere.

GODE VÆRKTØJER

Brug af oplysninger fra administrative registre

For at kunne gennemføre effektmålinger er det vigtigt allerede fra starten at få designet infor-

mationssystemer, som samler og opbevarer tilstrækkelige oplysninger om, hvem der deltager, og hvad der karakteriserer deltagerne. Det kan AKF hjælpe med. Det er vigtigt at undgå systemer, som overskriver gamle informationer med nye; disk-plads er blevet meget billig, og den gamle information kan vise sig pludselig at være vigtig i forbindelse med en effektmåling. Administrative data vil ofte være særligt centrale for effektmålinger, da disse data ofte vil være tilgængelige for længere tidsperioder.

Dette kan både udnyttes i de statistiske beregninger, og det kan også muliggøre, at effekter af indsatser kan følges over længere tid. Ved hjælp af administrative registre kan man også få adgang til alle relevante personer – både dem, der har været udsat for indsatsen og kontrolgruppen. Ud over, at administrative data ofte vil være meget billigere end spørgeskemaundersøgelser, så har man samtidig ikke problemerne med at mangle svar fra dem, der ikke svarer på spørgeskemaundersøgelser. AKF kan hjælpe med at bearbejde og fortolke data fra de administrative registre.

Eksperimentielt design

Tilrettelæggelsen af et projekt er væsentlig for, om der sidenhen kan gennemføres en ordentlig effektmåling. Det bedste vil ofte være at lave en form for eksperimentelt design, hvor man via lodtrækning opdeler en gruppe af personer i én gruppe, der modtager et tilbud, og en anden gruppe, som ikke modtager et tilbud. Her ved kan effektmålingen i princippet gennemføres ret simpelt. Hvis de personer, der har modtaget tilbuddet, klarer sig bedre end den anden gruppe, har tilbuddet haft en effekt for de deltagende personer, og størrelsen af effekten kan beregnes.

Indtil nu er kun få tiltag inden for social-, arbejdsmarkeds-, uddannelses- og integrationsområdet, der er effektmålt på baggrund af eksperimentelle forsøgsdesign, baseret på tilfældig udvælgelse. I et stort projekt, finansieret af Forebyggelsesfonden, om reduktion af sygefravær for ansatte inden for ældreområdet i en række kommuner planlægges det at lave en tilfældig udvælgelse af ansættelsessteder, hvilket skaber optimale betingelser for at gennemføre

effektmålingen. Så det kan lade sig gøre. AKF designer og gennemfører effektmålingen i samarbejde med kommunerne.

Statistik

Ikke alle typer af projekter egner sig til et eksperimentelt design. I så fald vil det ofte være muligt at gennemføre andre former for effekt-målinger, hvor man kan gøre brug af avancerede statistiske metoder. Sådanne metoder stiller dog også krav til designet af projektet, for at effekt-målingen kan blive så troværdig som mulig. Det er fx vigtigt at holde styr på, hvem der har ret til at deltage, og hvordan deltagelsesbeslutningen bliver truffet. AKF kan tilbyde rådgivning om, hvordan forskellige typer af projekter kan designes i forhold til en effekt-måling – uanset, om der anvendes et eksperimentelt design eller ikke, ligesom vi kan gennemføre de statistiske beregninger.

PROBLEMER KAN OPSTÅ

Selv om man fra starten har planlagt sin effekt-måling og eventuelt fået indarbejdet et experi-

mentelt design med et lodtrækningsprincip, så vil der næsten altid opstå problemer, fx:

- Nogle gange vil deltagere falde fra et til-tænkt forløb. Eller også vil kontrolgruppe-medlemmer deltage i andre indsats, som ligner indsatsen, der effektmåles.
- I modsætning til forsøg med lægemidler, så kan den tilfældige udvælgelse i forebyggelsesindsatser normalt ikke udføres, uden at deltager- og kontrolgrupperne er klar over deres status. Og dette kan sagtens i sig selv tænkes at påvirke deres handlinger.

Alle ovenstående ting gør, at selv effekter fundet ved et forsøg kan være misvisende. Det er derfor vigtigt at designe en indsats, så disse forhold i videst muligt omfang bliver håndteret allerede fra starten, hvilket AKF kan bistå med. Frafaldet kan mindskes ved at lægge den tilfældige udvælgelse så tæt på starten af indsatsen som muligt, og problemerne med at forsøgspersonerne kender deres status kan mindskes eller forsøges omgået ved at minimere omtalen af eksperimentet for deltagerne.

KONTAKT AKF

AKF har mange års erfaring med at foretage effektmålinger og med at gennemføre evalueringer af selve implementeringen samt kvalitative evalueringer generelt. Vi hjælper gerne med rådgivning, ligesom AKF kan stå for selve effektmålingen. AKF kan også gennemføre andre typer af undersøgelser fx til forklaring af, hvorfor nogle indsatser har større effekt end andre, eller hvilke barrierer der har været for iværksættelsen af en ny indsats.

Kontakt seniorforsker Lars Skipper på e-mail ls@akf.dk eller på telefon 28 91 21 36 for en uforpligtigende samtale om muligheder for samarbejde med AKF. Der vil også kunne rettes henvendelse til forskningschef Thomas Bue Bjørner på e-mail tbb@akf.dk, telefon 43 33 34 38 eller vicedirektør Hans Hummelgaard på e-mail hh@akf.dk, telefon 43 33 34 66.

AKF

Anvendt KommunalForskning
Nyropsgade 37
1602 København V

telefon: 4333 3400
fax: 4333 3401
akf@akf.dk
www.akf.dk